SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1363

av Boriana Åberg (M)

Kartläggning av partinära affärsverksamhet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att kartlägga partinära affärsverksamhet och dess påverkan på svensk ekonomisk tillväxt och på den liberala demokratin och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I april 2025 lanserade professor emeritus Lars Jonung ett tänkvärt förslag, att med den statliga Koncentrationsutredningen som förebild, tillsätta en ny koncentrationsutredning om Arbetarpartiet Socialdemokraterna och dess affärspolitiska komplex.

Koncentrationsutredningen var en statlig utredning som drevs under året 1961 – 1975 och levererade inte mindre än åtta delbetänkanden i form av SOU. Utredningen studerade olika aspekter av ägande och maktkoncentration, och resulterade bl a i en detaljerad sammanställning över ett antal familjers förmögenhet, innehav av aktier i bolag etc. Det kan på goda grunder ifrågasättas om det är en statlig uppgift att bedriva denna typ av utredningar och i detalj kartlägga enskilda familjers förmögenhet. Men i ett sammanhang blir detta faktiskt angeläget, när ägandet/koncentrationen kommer nära den politiska makten.

Det politiska beslutsfattandet i Sverige bygger på kollektivt beslutsfattande. Enskilda politiker kan därför, åtminstone inte över tid, tillskrivas någon direkt makt. Däremot har de politiska partierna i Sverige genom sin unikt starka ställning blivit en betydande

maktfaktor. Inget annat parti i Sverige, eller för den delen i hela västvärlden, har innehaft den politiska makten under så lång tid som Socialdemokraterna. Under samma tid som man styrt landet, liksom många landsting/regioner och kommuner, har partiet byggt upp ett affärskomplex som har gynnats av lagstiftning, olika former av finansiellt stöd och politiska beslut på olika nivåer.

Behovet av att särskilt genomlysa Socialdemokraterna och deras affärskomplex blev uppenbart när moderatledda regeringen 2024 presenterade förslag till ändrade regler för partipolitiska lotterier. Tongångarna från Socialdemokraterna i debatten som följde antog nästa absurda proportioner, eftersom det ändrade regelverket hotade det av Socialdemokraterna ägda Kombilotteriet som sedan 2004 var undantaget från förbudet för lottförsäljning på kredit. Avskaffandet av ett privilegium som tillskrivits en enskild organisation beskrevs som ett hot mot demokratin – när verkligheten snarare är den motsatta – att denna typ av privilegier existerar är nämligen inte särskilt demokratiskt. Att avskaffa dem är därför ett led i att stärka demokratin. ”Makt korrumperar och absolut makt korrumperar absolut” lär Lord Acton ha sagt. Ett yttryck som fick förnyad aktualitet genom denna debatt. Med facit i hand kan det konstateras att det inte finns några som helst indikationer på att lagändringarna, som trädde i kraft 1 januari 2026 och som rör partipolitiska lotterier har tystat meningsmotståndare, hindrat föreningsfriheten eller hotat demokratins spelregler, som det anfördes i debatten.

Till det socialdemokratiska affärskomplexet hör COOP (tidigare Konsum), Folksam (en av de största aktörerna i försäkringsbranschen), OK (numera OKQ8 med 770 bensinstationer), HSB och Riksbyggen (med verksamhet inom byggbranschen), Fonus (med 300 begravningsbyråer) samt Familjens Jurist (Sveriges största byrå inom familjejuridik). I komplexet ingår också Folkets Hus och parker, tidningar, tidskrifter och tankesmedjan Arena. Organisationer som LO, ABF, PRO, Unga Örnar, Allmännyttan och Hyresgästföreningen är mycket tätt förknippade med Socialdemokraterna.

Med tanke på detta omfattande affärskomplex synnerligen starka band till den politiska makten, i form av det Socialdemokratiska partiet, vore det därför angeläget att granska hur socialdemokratiskt styrda kommuner och regioner förhåller sig (och har förhållit sig) till dessa företag och organisationer. Vidare vore det intressant att få en beräkning på storleken på de ekonomiska stöd som via politiska beslut direkt eller indirekt överförts till det socialdemokratiska affärskomplexet från tiden efter andra världskrigets slut till idag. Och slutligen skulle det behöva klarläggas om det finns

ytterligare särskilda genom lag- eller förordning tilldelade privilegier i likhet med ovan nämnda undantag avseende lottförsäljning på kredit.

Den liberala demokratin vilar på transparens – genomlysning av befintliga maktstrukturer. För att stärka den liberala demokratin i Sverige är det angeläget att få en grundlig och opartisk genomlysning av det unika och för de flesta svenskar troligen okända affärskomplex som det socialdemokratiska partiet byggt upp under lång tid. Detta politiska affärskomplex – som omfattar många företag, aktörer och organisationer, och dess relation till den liberala demokratin måste analyseras för att förstärka den liberala demokrati som idag är utsatt för så många hot. Demokratin förutsätter kunniga och informerade väljare. En kartläggning av partinära verksamhet och i synnerhet det socialdemokratiska affärskomplexet bör ses som en konstruktiv metod att ge väljarna information om den politiska verkligheten i vårt land.

Boriana Åberg (M)